

8. TURISME

A aquest apartat analitzam en primer lloc els canvis metodològics que s'han produït en les estadístiques del turisme a les Balears, per passar seguidament a analitzar l'any turístic, tot començant per l'anàlisi de la demanda, l'oferta i els ingressos per turisme. Finalment es fan unes breus reflexions sobre la política turística.

8.1. INTRODUCCIÓ

Tradicionalment l'evolució anual de les arribades dels turistes a un destí com les Illes Balears ha estat la mesura per valorar la importància de l'activitat econòmica generada pel turisme arribat de l'exterior. D'altra banda, el nombre de residents a Balears viatgers com a turistes dins del mateix espai geogràfic balear, ha estat tradicionalment un tema no analitzat ni afegit al còmput turístic total. Balears, donada la seva condició insular, ha estat una regió pionera en l'obtenció d'informació estadística del turisme arribat de l'exterior, per la feina realitzada des del 1985 a la Universitat de les Illes Balears. A partir del 1985 va començar una nova metodologia d'estadístiques d'arribades de l'exterior per via aèria i marítima, que es va completar amb l'estudi anual de la despesa turística fins a l'any 2000. Balears fou pionera en aquest tipus d'estudis la qual cosa va permetre calibrar millor l'impacte del turisme en l'economia regional en prendre com a base de càlcul les estades produïdes i els ingressos rebuts.

A partir del 2001 nous equips d'experts s'han encarregat de l'elaboració de les estadístiques d'arribades així com del càlcul de la despesa turística. Això ha suposat una ruptura amb les anteriors series històriques, per introduir algunes petites millores en la metodologia tradicional. No obstant això, el canvi més important en la nova metodologia de les estadístiques de les arribades de l'exterior (encara no s'ha entrat en el tema del turisme interior) és la consideració de no-turistes dels usuaris o propietaris de primeres o segones residències a Balears, el cens d'allotjament estimat dels quals ja ronda les 100 mil persones, entre les quals es troben també persones que no fan vacances sinó que treballen a les Illes. Aquest canvi metodològic presenta alguna faceta discutible, però el més notable és que fa incomparables les xifres de turistes arribats a Balears amb les del conjunt de l'Estat espanyol, o amb les d'altres regions espanyoles.

D'altra banda s'ha de recordar que tant la nova metodologia com l'antiga prenen en consideració les següents hipòtesis de treball: que les arribades d'estrangers corresponen no sols a aquells que ho fan per via aèria directa sinó també en altres vols nacionals de cabotatge; que les arribades de residents en vols directes de l'estranger deuen deduir-

se de les xifres de passatgers d'aquests vols facilitades pels aeroports; que s'assumeix que tots els passatgers d'un vol directe d'un país estranger són de la mateixa nacionalitat; que en l'arribada de turistes alemanys de novembre a març per via aèria en règim d'aeroport de connexió (*hub*) (només a Palma) n'hi ha més de la meitat que no tenen com a destí final les Balears sinó altres aeroports del sud d'Espanya i de Portugal; i, finalment, que no s'inclouï encara el turisme nàutic esportiu arribat de l'exterior amb la seva pròpia embarcació (com tampoc no es consideren els viatgers de creuer ja que no tenen la consideració de "turista" sinó d"excursionista").

El canvi metodològic del 2001 es retrotrau a l'any 1999 per realitzar una transició suau (de no ser així la diferència entre les publicacions anuals de la Conselleria de Turisme de Balears del 2000 i 2001 seria de gairebé 1,2 milions de turistes menys, dels quals quasi 200 mil correspondrien a la baixa real del 2001 sobre el 2000). El resultat de la nova metodologia un cop completats els canvis el 2001, suposa, per a aquest any, prop de 700 mil turistes menys que amb la metodologia anterior. El seu desglossament per partides seria el següent per a una base 100% d'aquesta diferència: un -23% per la deducció d'aquells viatgers de creuer que arriben a Palma per via aèria des de l'estranger i embarquen en creuers marítims pel Mediterrani sent Palma el port base (d'embarcament i desembarcament), un -20% de persones que viatgen a Balears per motius laborals o no turístics i un -57% de persones arribades de l'estranger o d'una altra regió espanyola que tenen la seva segona (o primera) residència a Balears. Veim, doncs, la importància quantitativa del canvi metodològic basat en la interpretació que el turisme vacacional no allotjat en hotels o en apartaments de lloguer, no és turisme quan s'allotja en residència pròpia (si es tracta de la primera o de la segona, és un tema de difícil matís en la resposta a les enquestes de la mostra obtinguda). Balears obre, doncs, un nou i interessant debat sobre la distinció entre turisme vacacional i turisme residencial, a efectes del càlcul de les arribades de turistes.

Abans d'analitzar l'any 2001, és convenient recordar que el gran desenvolupament turístic de Balears del darrer decenni, que va començar el 1993 després de la Guerra del Golf, va tocar sostre el 1999. Mesurat en termes d'ingressos per turisme, s'inicia una fase decreixent a partir del 2000 (-1,2%), malgrat el gairebé nul augment de les arribades i un estancament del volum de les estades. Aquesta caiguda dels ingressos turístics del 2000 no s'havia produït des del 1991-1992, i és notable la contribució negativa de l'IPCT (índex de preus de consum turístic) a partir del 2000, que va augmentar més que el nivell de despesa nominal per persona i dia. L'any 2001 ha continuat la mateixa tendència, agreujada pel descens del nombre de turistes, amb el registre d'una baixada dels ingressos turístics superior a la del 2000 (-2%).

8.2. L'ANY TURÍSTIC 2001

A aquest apartat analitzam la demanda, l'oferta i els ingressos per turisme.

8.2.1. LA DEMANDA TURÍSTICA

Per a l'anàlisi de l'evolució del turisme a les Illes Balears s'ha de tenir en compte el gran creixement de la demanda turística que ha tengut lloc des de l'any 1991 a Balears, després de la Guerra del Golf. Part del turisme que visitava l'ex-Iugoslàvia i els països del Mediterrani no europeu, en especial els turistes alemanys, foren desviats a destins més segurs, i Balears foren el destí líder dels beneficiats. Així, els 6,43 milions de turistes que arribaven l'any 1990 s'han convertit en 10,41 milions l'any 2000, és a dir, en la dècada dels noranta el turisme arribat a les Illes Balears va créixer un 62%.

Sense cap dubte l'any 2001 marcà una inflexió en la fase evolutiva del turisme a Balears. Així, el nombre de turistes arribats a les Illes Balears al llarg de l'any 2001 va ascendir a un total de 10.281.772, i suposà la ruptura de la sèrie històrica de creixement des del 1990, amb un descens de l'1,2% cosa que, en termes absoluts, es tradueix en l'arribada de 129.415 turistes menys que l'any 2000.

Del total de turistes arribats a les Illes Balears, el 71,26% correspon als arribats a l'illa de Mallorca, el 18,08% a les Pitiüses i el 10,66% restant a Menorca, que com és habitual és l'illa que rep el menor nombre de turistes a l'any. Quant a l'illa de Mallorca, el nombre de turistes arribats al llarg de l'any 2001, un total de 7.326.590, es va reduir en un 2,2% (165.063 turistes) i va ser així l'illa que registrà l'únic descens en termes relatius. A les illes menors el registre de turistes arribats l'any 2001 es va incrementar respecte de la temporada anterior, encara que en el cas de les Pitiüses el creixement fos només del 0,7% (13.416 turistes més). El millor comportament en termes de nombre de turistes arribats va ser el de l'illa de Menorca ja que aquest nombre va créixer en un 2,1% (22.232 turistes més que l'any anterior).

En termes generals, les Illes Balears es caracteritzen per atreure majoritàriament turisme estranger. En concret el 85,3% del turisme arribat l'any 2001 correspon a turisme estranger (8,77 milions) i el 14,7% a turisme nacional (1,51 milions). Això no obstant, la tendència contractora de l'exercici 2001 ha afectat més el turisme estranger que s'ha vist reduït en un 1,53% (a causa, sobretot, de la caiguda del turisme alemany), mentre que el turisme nacional s'ha incrementat en un 0,43% (vegeu quadre I-85).

Pel que fa a la nacionalitat dels turistes que arriben a les nostres illes, cal destacar el pes que històricament han tengut els alemanys i britànics sobre el total, que de manera conjunta concentraren l'any 2001 el 65,2% del total. Tot i que la tendència general de la dècada 1990-2000 ha estat clarament ascendent per a ambdues nacionalitats, és remarcable l'acceleració que el turisme britànic ha experimentat en els darrers sis anys que, juntament amb la caiguda del 7,5% del turisme alemany, l'han duit a escalar posicions fins a guanyar el 2001 de nou en nombre a l'alemany, cosa que no passava des del 1994.

QUADRE I-85.

Arribades de turistes a les Balears. 1990-2001

ORIGEN	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	% sobre 2000/2001		
													Total	Turistas	%
ALEMANYA	1.897,6	2.054,3	2.062,9	2.231,2	2.682,2	2.868,3	3.130,7	3.339,4	3.048,3	3.451,2	3.445,8	3.187,5	32,1%	-258,3	-7,5%
REGNE UNIT	1.857,2	1.732,6	1.936,2	2.261,8	2.804,6	2.811,5	2.595,8	2.879,6	2.899,4	3.020,1	3.125,4	3.280,1	33,1%	154,8	5,0%
FRANÇA	307,2	347,3	284,4	303,6	340,1	334,5	338,8	315,7	323,7	353,3	339,2	312,3	3,1%	-26,9	-7,9%
SÜISSA	181,2	201,7	211,4	205,6	215,1	206,9	175,0	197,1	211,0	206,6	222,7	198,1	2,0%	-24,6	-11,0%
SUÈCIA	156,6	168,3	155,4	110,9	122,2	124,1	131,7	163,6	217,7	237,1	199,0	223,4	2,3%	24,4	12,3%
ITÀLIA	147,0	186,6	226,2	248,7	254,8	229,8	201,9	219,3	242,1	270,6	294,8	321,3	3,2%	26,5	9,0%
HOLANDA	125,5	129,9	119,2	113,6	155,2	145,7	154,2	161,9	155,6	188,9	172,7	167,9	1,7%	-4,8	-2,8%
BÀLGICA	103,5	106,7	106,8	131,9	147,5	142,4	141,2	169,1	164,3	187,5	162,8	149,0	1,5%	-13,9	-8,5%
DINAMARCA	101,3	74,5	70,9	64,2	71,2	84,4	101,7	91,0	86,5	106,1	92,3	98,2	1,0%	5,9	6,4%
NORUEGA	81,4	71,5	68,0	61,2	58,5	62,9	66,1	79,7	87,7	99,3	90,3	92,4	0,9%	2,1	2,4%
AUSTRIA	62,0	79,5	79,5	84,1	95,8	103,8	107,3	111,1	109,1	114,9	103,6	100,4	1,0%	-3,2	-3,1%
IRLANDA	38,0	38,5	40,2	55,8	75,7	94,1	112,3	104,5	111,1	137,4	163,7	185,5	1,9%	21,8	13,3%
REP. TXECA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	57,5	63,1	55,8	48,1	0,5%	-7,7	-13,7%
LUXEMBURG	29,1	33,1	32,0	30,7	43,5	47,3	48,1	54,9	50,3	53,6	48,7	50,6	0,5%	1,9	3,8%
PORTUGAL	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	51,1	63,9	74,4	78,1	0,8%	3,7	5,0%
FINLÀNDIA	50,5	42,4	20,0	12,3	13,3	12,9	18,6	21,7	22,9	27,7	16,0	17,2	0,2%	1,2	7,8%
EUA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	24,8	26,9	37,5	22,5	0,2%	-15,0	-40,0%
IBEROAMÈRICA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	20,0	21,5	30,2	30,6	0,3%	0,4	1,2%
CANADÀ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	6,9	7,5	10,9	5,7	0,1%	-5,2	-47,4%
JAPÓ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,6	3,9	5,2	8,5	0,1%	3,3	62,9%
ALTRES	50,5	39,2	46,6	78,3	115,8	145,7	180,5	213,3	128,3	123,1	122,8	98,9	1,0%	-23,9	-19,5%
Estrangers	5.188,6	5.306,1	5.459,7	5.993,9	7.195,5	7.414,3	7.503,9	8.121,9	8.021,9	8.764,2	8.813,7	8.676,3	87,4%	(137,4)	-1,6%
Espanyols	870,1	963,0	944,3	886,4	781,4	774,7	808,8	865,5	1.114,9	1.175,2	1.251,5	1.247,4	12,6%	-4,1	-0,3%
Total Avió	6.058,7	6.269,1	6.404,0	6.880,3	7.976,9	8.189,0	8.312,7	8.987,4	9.136,7	9.939,5	10.065,2	9.923,7	96,5%	-141,5	-1,4%
Var. %		3,47%	2,15%	7,44%	15,94%	2,66%	1,51%	8,12%	1,66%	10,59%	1,26%	-1,41%			
Estrangers			103,0	93,0	91,0	84,0	84,0	108,0	74,9	87,8	93,4	95,0	0,9%	1,5	1,7%
Espanyols			132,0	127,0	114,0	120,0	141,0	147,0	202,8	234,7	252,6	263,1	2,6%	10,6	4,2%
Total vaixell	374,4	343,9	235,0	220,0	205,0	204,0	225,0	255,0	277,7	322,5	346,0	358,1	3,5%	12,1	3,5%
Total turistes	6.433,1	6.613,0	6.639,0	7.100,3	8.181,9	8.393,0	8.537,7	9.242,4	9.414,4	10.262,0	10.411,2	10.281,8	100,0%	-129,4	-1,2%
Variació (%)		2,80%	3,20%	6,95%	15,23%	2,58%	1,72%	8,25%	1,86%	11,03%	1,45%	-1,24%			

QUADRE I-85 (continuació).

Arribades de turistes a les Balears. 1990-2001												
ORIGEN	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
TOTAL ESTRANGERS	5.188,6	5.306,1	5.562,7	6.086,9	7.286,5	7.498,3	7.587,9	8.229,9	8.096,7	8.852,0	8.907,2	8.771,3
		2,26%	4,84%	9,42%	19,71%	2,91%	1,19%	8,46%	-1,62%	7,56%	0,62%	-1,53%
TOTAL ESPANYOLS	870,1	963,0	1.076,3	1.013,4	895,4	894,7	949,8	1.012,5	1.317,7	1.410,0	1.504,0	1.510,5
		10,68%	11,77%	-5,84%	-11,64%	-0,08%	6,16%	6,60%	30,14%	39,26%	6,67%	0,43%
TURISTES PER VIA AÈRIA												
ALEMANYA	1.897,6	2.054,3	2.062,9	2.231,2	2.682,2	2.868,3	3.130,7	3.339,4	3.048,3	3.451,2	3.445,8	3.187,5
REGNE UNIT	1.857,2	1.732,6	1.936,2	2.261,8	2.804,6	2.811,5	2.595,8	2.879,6	2.899,4	3.020,1	3.125,4	3.280,1
ESPANYA	870,1	963,0	944,3	886,4	781,4	774,7	808,8	865,5	1.114,9	1.175,2	1.251,5	1.247,4
ALTRES	1.433,8	1.519,2	1.460,6	1.500,9	1.708,7	1.734,5	1.777,4	1.902,9	2.074,1	2.293,0	2.242,5	2.208,6
TOTAL	6.058,7	6.269,1	6.404,0	6.880,3	7.976,9	8.189,0	8.312,7	8.987,4	9.136,7	9.939,5	10.065,2	9.923,7
ALEMANYA	31,3%	32,8%	32,2%	32,4%	33,6%	35,0%	37,7%	37,2%	33,4%	34,7%	34,2%	32,1%
REGNE UNIT	30,7%	27,6%	30,2%	32,9%	35,2%	34,3%	31,2%	32,0%	31,7%	30,4%	31,1%	33,1%
ESPANYA	14,4%	15,4%	14,7%	12,9%	9,8%	9,5%	9,7%	9,6%	12,2%	11,8%	12,4%	12,6%
ALTRES	23,7%	24,2%	22,8%	21,8%	21,4%	21,2%	21,4%	21,2%	22,7%	23,1%	22,3%	22,3%
TOTAL	100,0%	100,0%										

Font: Conselleria de Turisme (IBATUR) i elaboració pròpia.

QUADRE I-86.

Arribades de turistes a Mallorca (milers). 1990-2001

ORIGEN	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	% sobre 2000/2001		
													Total	Turistes %	
ALEMANYA	1.542,3	1.697,2	1.715,8	1.886,7	2.264,9	2.425,7	2.655,7	2.859,7	2.572,2	2.888,3	2.834,3	2.628,5	35,9%	-205,8	-7,3%
REGEN UNIT	1.212,6	1.130,4	1.223,5	1.408,5	1.679,2	1.658,1	1.590,7	1.768,1	1.721,7	1.799,7	1.873,4	2.012,5	27,5%	139,1	7,4%
FRANÇA	292,9	322,0	251,4	267,8	281,2	273,0	270,4	240,4	238,4	260,9	237,8	213,2	2,9%	-24,6	-10,4%
SUÏSSA	160,1	172,7	180,6	172,0	181,3	170,2	144,3	158,6	158,2	155,5	169,7	160,2	2,2%	-9,5	-5,6%
SUÈCIA	150,2	162,9	148,2	110,9	122,2	124,1	131,7	163,6	208,6	231,8	194,1	211,6	2,9%	17,5	9,0%
ITÀLIA	85,7	96,1	113,5	125,2	115,1	103,2	84,7	84,9	93,2	98,0	103,4	102,4	1,4%	-1,0	-0,9%
HOLANDA	97,8	103,7	95,6	89,0	120,9	111,5	118,2	125,8	113,8	139,0	124,5	122,7	1,7%	-1,9	-1,5%
BÈLGICA	82,2	81,7	83,4	102,2	105,4	101,7	103,0	123,7	117,7	133,8	117,2	98,4	1,3%	-18,8	-16,1%
DINAMARCA	87,2	64,9	62,0	57,5	65,7	80,8	96,8	87,1	86,5	102,9	87,5	94,9	1,3%	7,4	8,4%
NORUEGA	78,7	69,0	65,4	61,2	58,5	62,9	66,1	79,7	87,7	94,2	82,9	87,4	1,2%	4,5	5,4%
ÀUSTRIA	48,3	62,7	60,5	63,8	76,1	82,1	83,6	89,8	86,3	89,9	80,4	77,4	1,1%	-3,0	-3,7%
IRLANDA	31,1	34,0	36,6	50,5	67,1	84,9	88,6	84,8	84,5	101,9	115,5	128,1	1,7%	12,7	11,0%
REP. TXECA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	44,6	45,5	42,0	35,1	0,5%	-7,0	-16,6%
LUXEMBURG	25,5	30,6	29,2	27,7	40,4	42,9	43,3	49,0	45,4	50,5	45,8	47,6	0,6%	1,7	3,7%
PORTUGAL	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	46,7	59,3	69,7	70,0	1,0%	0,3	0,4%
FINLÀNDIA	50,5	42,4	20,0	12,3	13,3	12,9	18,6	21,7	22,9	27,7	16,0	17,2	0,2%	1,2	7,8%
EUA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	20,4	21,9	29,2	19,9	0,3%	-9,2	-31,7%
IBEROAMÈRICA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	15,8	17,0	22,6	22,7	0,3%	0,1	0,3%
CANADÀ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,6	4,9	6,6	5,7	0,1%	-0,8	-12,7%
JAPÓ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,6	3,9	5,2	8,5	0,1%	3,3	62,9%
ALTRES	36,0	32,0	41,3	71,6	103,4	129,7	157,7	183,6	117,6	111,4	106,0	87,1	1,2%	-19,0	-17,9%
Estrangers	3.981,1	4.102,3	4.127,0	4.506,9	5.294,7	5.463,7	5.653,4	6.120,5	5.890,5	6.437,7	6.363,8	6.251,1	85,3%	-112,8	-1,8%
Espanyols	672,2	749,9	751,9	684,8	579,8	567,3	584,7	619,2	848,2	886,3	931,0	885,5	12,1%	-45,4	-4,9%
Total avió	4.653,3	4.852,2	4.878,9	5.191,7	5.874,5	6.031,0	6.238,1	6.739,7	6.738,7	7.324,0	7.294,8	7.136,6	97,4%	-158,2	-2,2%
Var. %		4,27%	0,55%	6,41%	13,15%	2,66%	3,43%	8,04%	-0,01%	8,67%	-0,40%	-2,17%			
Estrangers			65,0	55,0	50,0	49,0	50,0	65,0	52,1	61,3	64,7	62,0	0,8%	-2,7	-4,2%
Espanyols			70,0	65,0	53,0	51,0	54,0	78,0	106,4	125,3	132,2	128,0	1,7%	-4,2	-3,2%
Total vaixell	232,1	208,8	135,0	120,0	103,0	100,0	104,0	143,0	158,5	186,6	196,9	190,0	2,6%	-6,9	-3,5%
TOTAL															
TURISTES	4.885,4	5.061,0	5.013,9	5.311,7	5.977,5	6.131,0	6.342,1	6.882,7	6.897,2	7.510,7	7.491,7	7.326,6	100,0%	-165,1	-2,2%
Variació (%)		3,6%	2,6%	5,9%	12,5%	2,6%	3,4%	8,5%	0,2%	9,1%	-0,3%	-2,2%			

QUADRE I-86 (continuació)

Arribades de turistes a Mallorca (milers). 1990-2001

ORIGEN	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
TOTAL ESTRANGERS	3.981,1	4.102,3	4.192,0	4.561,9	5.344,7	5.512,7	5.703,4	6.185,5	5.942,5	6.499,0	6.428,5	6.313,1
		3,04%	2,19%	8,82%	17,16%	3,14%	3,46%	8,45%	-3,93%	5,07%	-1,09%	-1,80%
TOTAL ESPANYOLS	672,2	749,9	821,9	749,8	632,8	618,3	638,7	697,2	954,6	1.011,6	1.063,2	1.013,5
		11,56%	9,60%	-8,77%	-15,60%	-2,29%	3,30%	9,16%	36,93%	45,10%	5,09%	-4,67%
TURISTES PER VIA AÈRIA												
ALEMANYA	1.542,3	1.697,2	1.715,8	1.886,7	2.264,9	2.425,7	2.655,7	2.859,7	2.572,2	2.888,3	2.834,3	2.628,5
REGNE UNIT	1.212,6	1.130,4	1.223,5	1.408,5	1.679,2	1.658,1	1.590,7	1.768,1	1.721,7	1.799,7	1.873,4	2.012,5
ESPANYA	672,2	749,9	751,9	684,8	579,8	567,3	584,7	619,2	848,2	886,3	931,0	885,5
ALTRES	1.226,2	1.274,7	1.187,7	1.211,7	1.350,6	1.379,9	1.407,0	1.492,7	1.596,5	1.749,7	1.656,1	1.610,0
Total	4.653,3	4.852,2	4.878,9	5.191,7	5.874,5	6.031,0	6.238,1	6.739,7	6.738,7	7.324,0	7.294,8	7.136,6
ALEMANYA	33,1%	35,0%	35,2%	36,3%	38,6%	40,2%	42,6%	42,4%	38,2%	39,4%	38,9%	36,8%
REGNE UNIT	26,1%	23,3%	25,1%	27,1%	28,6%	27,5%	25,5%	26,2%	25,5%	24,6%	25,7%	28,2%
ESPANYA	14,4%	15,5%	15,4%	13,2%	9,9%	9,4%	9,4%	9,2%	12,6%	12,1%	12,8%	12,4%
ALTRES	26,4%	26,3%	24,3%	23,3%	23,0%	22,9%	22,6%	22,1%	23,7%	23,9%	22,7%	22,6%
Total	100,0%											

Font: Conselleria de Turisme (IBATUR) i Departament d'Economia (CAEB).

QUADRE I-87.

Arribades de turistes a Menorca (milers). 1990-2001

ORIGEN	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	% sobre 2000/2001		
													Total	Turistes %	
ALEMANYA	77,3	75,8	81,1	80,5	106,5	106,7	116,2	118,2	129,2	151,2	157,5	141,0	12,9%	-16,5	-10,5%
REGNE UNIT	289,6	269,6	344,2	397,7	531,9	530,4	466,3	521,8	554,0	569,8	601,2	616,3	56,2%	15,1	2,5%
FRANÇA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,3	3,8	5,1	4,5	0,4%	-0,6	-11,6%
SUÏSSA	5,9	11,4	11,5	11,9	13,2	16,4	11,8	15,5	18,3	17,7	14,0	7,7	0,7%	-6,3	-45,1%
SUÈCIA	3,8	3,1	2,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	8,5	0,8%	8,5	-
ITÀLIA	10,9	23,9	32,8	34,8	41,4	36,5	29,0	34,9	36,7	44,8	42,1	42,7	3,9%	0,6	1,4%
HOLANDA	5,9	5,3	5,1	4,1	6,1	7,7	9,1	10,8	15,1	17,8	18,1	15,9	1,5%	-2,1	-11,8%
BÈLGICA	2,2	3,5	3,8	2,4	2,5	1,4	1,3	3,1	2,4	7,8	8,7	7,6	0,7%	-1,1	-13,0%
DINAMARCA	1,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0%	0,0	-
NORUEGA	2,7	2,5	2,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,6	2,5	0,2%	0,0	-1,6%
ÀUSTRIA	3,0	3,8	4,8	5,6	6,6	6,1	4,8	3,2	5,8	3,9	3,2	2,3	0,2%	-0,9	-29,0%
IRLANDA	3,8	3,3	2,7	3,0	3,1	3,6	10,5	6,0	9,4	14,0	20,6	27,0	2,5%	6,4	31,3%
IBEROAMÈRICA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,9	3,1	5,3	1,1	0,1%	-4,2	-79,2%
EUA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	0,6	1,1	1,1	0,1%	0,0	4,0%
ALTRES	0,1	0,1	0,4	0,7	0,4	0,4	6,7	5,9	3,1	3,2	6,2	4,3	0,4%	-1,9	-30,9%
Estrangers	406,8	402,3	491,6	540,7	711,7	709,2	655,7	719,4	778,9	837,6	885,6	882,5	80,5%	-3	-0,4%
Espanyols	87,7	97,6	88,1	87,0	82,0	83,5	95,7	107,0	123,2	134,0	142,9	168,7	15,4%	25,8	18,0%
Total avió	494,5	499,9	579,7	627,7	793,7	792,7	751,4	826,4	902,2	971,6	1.028,5	1.051,2	95,9%	22,6	2,2%
Var. %		1,09%	15,96%	8,28%	26,45%	-0,13%	-5,21%	9,98%	9,17%	17,57%	5,86%	2,20%			
Estrangers			10,0	8,0	7,0	5,0	4,0	5,0	2,7	2,9	3,3	3,1	0,3%	-0,2	-5,4%
Espanyols			22,0	17,0	15,0	15,0	18,0	18,0	34,9	37,3	42,5	42,3	3,9%	-0,2	-0,5%
Total vaixell	48,7	47,1	32,0	25,0	22,0	20,0	22,0	23,0	37,6	40,2	45,8	45,4	4,1%	-0,4	-0,9%
TOTAL															
TURISTES	543,2	547,0	611,7	652,7	815,7	812,7	773,4	849,4	939,8	1.011,8	1.074,3	1.096,6	100,0%	22,2	2,1%
Variació (%)		0,7%	12,6%	6,7%	25,0%	-0,4%	-4,8%	9,8%	10,6%	19,1%	6,2%	2,1%			

QUADRE I-87 (continuació)

Arribades de turistes a Menorca (milers)

ORIGEN	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
TOTAL ESTRANGERS	406,8	402,3	501,6	548,7	718,7	714,2	659,7	724,4	781,6	840,5	888,9	885,6
		-1,11%	24,68%	9,39%	30,98%	-0,63%	-7,63%	9,81%	7,90%	16,03%	5,76%	-0,37%
TOTAL ESPANYOLS	87,7	97,6	110,1	104,0	97,0	98,5	113,7	125,0	158,1	171,3	185,4	211,0
		11,29%	12,81%	-5,54%	-6,73%	1,55%	15,43%	9,94%	26,50%	37,04%	8,26%	13,78%
TURISTES PER VIA AÈRIA												
ALEMANYA	77,3	75,8	81,1	80,5	106,5	106,7	116,2	118,2	129,2	151,2	157,5	141,0
REGNE UNIT	289,6	269,6	344,2	397,7	531,9	530,4	466,3	521,8	554,0	569,8	601,2	616,3
ESPANYA	87,7	97,6	88,1	87,0	82,0	83,5	95,7	107,0	123,2	134,0	142,9	168,7
ALTRES	39,9	56,9	66,3	62,5	73,3	72,1	73,2	79,4	95,7	116,6	126,9	125,2
Total	494,5	499,9	579,7	627,7	793,7	792,7	751,4	826,4	902,2	971,6	1.028,5	1.051,2
ALEMANYA	15,6%	15,2%	14,0%	12,8%	13,4%	13,5%	15,5%	14,3%	14,3%	15,6%	15,3%	13,4%
REGNE UNIT	58,6%	53,9%	59,4%	63,4%	67,0%	66,9%	62,1%	63,1%	61,4%	58,6%	58,4%	58,6%
ESPANYA	17,7%	19,5%	15,2%	13,9%	10,3%	10,5%	12,7%	12,9%	13,7%	13,8%	13,9%	16,1%
ALTRES	8,1%	11,4%	11,4%	10,0%	9,2%	9,1%	9,7%	9,6%	10,6%	12,0%	12,3%	11,9%
Total	100,0%											

Font: Conselleria de Turisme (IBATUR) i Departament d'Economia (CAEB).

QUADRE I-88.

Arribada de turistes a les Pitiüses (milers). 1990-2001

ORIGEN	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	% sobre 2000/2001		
													Total	Turistes	%
ALEMANYA	278,0	281,3	266,0	264,0	310,8	335,9	358,8	361,5	346,9	411,7	454,0	418,0	22,5%	-36,0	-7,9%
REGNE UNIT	355,0	332,6	368,5	455,6	593,5	623,0	538,8	589,7	623,7	650,5	650,8	651,4	35,0%	0,5	0,1%
FRANÇA	14,3	25,3	33,0	35,8	58,9	61,5	68,4	75,3	84,0	88,6	96,3	94,6	5,1%	-1,7	-1,8%
SUISSA	15,2	17,6	19,3	21,7	20,6	20,3	18,9	23,0	34,5	33,5	39,0	30,2	1,6%	-8,8	-22,5%
SUÈCIA	2,6	2,3	4,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	9,1	5,3	4,9	3,4	0,2%	-1,5	-31,1%
ITÀLIA	50,4	66,6	79,9	88,7	98,3	90,1	88,2	99,5	112,1	127,8	149,3	176,2	9,5%	26,9	18,0%
HOLANDA	21,8	20,9	18,5	20,5	28,2	26,5	26,9	25,3	26,7	32,2	30,1	29,3	1,6%	-0,8	-2,7%
BÈLGICA	19,1	21,5	19,6	27,3	39,6	39,3	36,9	42,3	44,2	45,9	36,9	43,0	2,3%	6,1	16,6%
DINAMARCA	12,5	9,6	8,9	6,7	5,5	3,6	4,9	3,9	0,0	3,2	4,8	3,3	0,2%	-1,4	-30,3%
NORUEGA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	5,1	4,8	2,5	0,1%	-2,3	-48,5%
ÀUSTRIA	10,7	13,0	14,2	14,7	13,1	15,6	18,9	18,1	16,9	21,1	20,1	20,7	1,1%	0,6	3,2%
IRLANDA	3,1	1,2	0,9	2,3	5,5	5,6	13,2	13,7	17,1	21,6	27,6	30,3	1,6%	2,7	9,7%
REP. TXECA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	12,9	17,6	13,8	13,1	0,7%	-0,7	-5,1%
LUXEMBURG	3,6	2,5	2,8	3,0	3,1	4,4	4,8	5,9	4,9	3,1	2,8	3,0	0,2%	0,2	5,7%
PORTUGAL	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,5	4,6	4,7	8,1	0,4%	3,4	73,2%
USA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,9	4,4	7,2	1,5	0,1%	-5,8	-79,9%
CANADÀ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,3	2,6	4,3	0,0	0,0%	-4,3	-100,0%
IBEROAMÈRICA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,2	1,4	2,3	6,8	0,4%	4,5	195,1%
ALTRES	14,4	7,1	4,9	6,0	12,0	15,6	16,1	23,8	7,5	8,6	10,5	7,5	0,4%	-3,0	-28,8%
Estrangers	800,7	801,5	841,1	946,3	1.189,1	1.241,4	1.194,8	1.282,0	1.352,5	1.488,9	1.564,3	1.542,8	83,0%	-22	-1,4%
Espanyols	110,2	115,5	104,3	114,6	119,6	123,9	128,4	139,3	143,4	155,0	177,6	193,1	10,4%	15,5	8,7%
Total avió	910,9	917,0	945,4	1.060,9	1.308,7	1.365,3	1.323,2	1.421,3	1.495,8	1.643,9	1.741,9	1.735,9	93,4%	-6,0	-0,3%
Var. %		0,67%	3,10%	12,22%	23,36%	4,32%	-3,08%	7,41%	5,24%	15,66%	5,96%	-0,34%			
Estrangers			28,0	30,0	34,0	30,0	30,0	38,0	20,1	23,6	25,5	29,9	1,6%	4,4	17,3%
Espanyols			40,0	45,0	46,0	54,0	69,0	51,0	61,5	72,1	77,9	92,9	5,0%	15,0	19,2%
Total vaixell	93,6	88,0	68,0	75,0	80,0	84,0	99,0	89,0	81,7	95,7	103,3	122,7	6,6%	19,4	18,8%
Total turistes	1.004,5	1.005,0	1.013,4	1.135,9	1.388,7	1.449,3	1.422,2	1.510,3	1.577,5	1.739,5	1.845,2	1.858,6	100,0%	13,4	0,7%
Variació (%)		0,0%	0,9%	12,1%	22,3%	4,4%	-1,9%	6,2%	4,4%	15,2%	6,1%	0,7%			

QUADRE I-88 (continuació)

Arribada de turistes a les Pitiüses (milers). 1990-2001												
ORIGEN	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
TOTAL ESTRANGERS	800,7	801,5	869,1	976,3	1.223,1	1.271,4	1.224,8	1.320,0	1.372,6	1.512,5	1.589,8	1.572,7
		0,10	8,40	12,33	25,27	3,94	-3,67	7,77	3,98	10,19	5,11	-1,08
TOTAL ESPANYOLS	110,2	115,5	144,3	159,6	165,6	177,9	197,4	190,3	204,9	227,1	255,5	286,0
		4,80	24,93	10,60	3,76	7,43	10,96	-3,60	7,67	10,83	12,50	11,94
TURISTES PER VIA AÈRIA												
ALEMANYA	278,0	281,3	266,0	264,0	310,8	335,9	358,8	361,5	346,9	411,7	454,0	418,0
REGNE UNIT	355,0	332,6	368,5	455,6	593,5	623,0	538,8	589,7	623,7	650,5	650,8	651,4
ESPANYA	110,2	115,5	104,3	114,6	119,6	123,9	128,4	139,3	143,4	155,0	177,6	193,1
ALTRES	167,7	187,6	206,6	226,7	284,8	282,5	297,2	330,8	381,8	426,6	459,5	473,4
Total	910,9	917,0	945,4	1.060,9	1.308,7	1.365,3	1.323,2	1.421,3	1.495,8	1.643,9	1.741,9	1.735,9
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ALEMANYA	30,5%	30,7%	28,1%	24,9%	23,7%	24,6%	27,1%	25,4%	23,2%	25,0%	26,1%	24,1%
REGNE UNIT	39,0%	36,3%	39,0%	42,9%	45,4%	45,6%	40,7%	41,5%	41,7%	39,6%	37,4%	37,5%
ESPANYA	12,1%	12,6%	11,0%	10,8%	9,1%	9,1%	9,7%	9,8%	9,6%	9,4%	10,2%	11,1%
ALTRES	18,4%	20,5%	21,9%	21,4%	21,8%	20,7%	22,5%	23,3%	25,5%	26,0%	26,4%	27,3%
Total	100,0%											

Font: Conselleria de Turisme (IBATUR) i Departament d'Economia (CAEB).

En aquest sentit, el quadre reflecteix com, d'acord amb les arribades per via aèria⁵⁵ a les Illes Balears, 9,9 milions l'any 2001 i una caiguda de l'1,4% respecte del 2000, els alemanys (32,1% del total) cedeixen als britànics el primer lloc del rànquing (33,1% del total), que ostentaven sense pausa des del 1995. Quant a xifres, el nombre de turistes procedents d'aquestes dues nacionalitats, per sobre dels 3 milions en ambdós casos, els situa a gran distància de la tercera de les nacionalitats en importància, l'espanyola, amb 1,25 milions de turistes i un pes relatiu del 12,6% sobre el total. D'aquestes tres nacionalitats només el turisme britànic va experimentar l'any 2001 una variació positiva (5%) respecte de l'any 2000, i no va ser suficient per compensar les caigudes del turisme alemany i espanyol, amb reduccions del 7,5% i del 0,3% respectivament. La resta de nacionalitats, amb un total de 2,21 milions de turistes arribats per via aèria, experimenta en conjunt un descens de l'1,51%. Els nòrdics representen una quota de mercat del 4,4%, cosa que els situa en el quart lloc del rànquing, seguits de prop pels italians (3,2%), irlandesos (1,9%), holandesos (1,7%) i belgues (1,5%). En el cas de les quatre nacionalitats nòrdiques, encara que l'any 2001 hagin registrat un lleuger increment, s'ha de destacar la forta pèrdua d'aquest mercat soferta per Balears en els dos darrers decennis, ja que majoritàriament s'ha desviat cap a les Illes Canàries.

Per tant, el descens del turisme de l'any 2001 té una causa clara: la menor afluència del turisme alemany, que havia estat fins llavors el majoritari a Balears i que es reduí un 7,5% i en més de 258 mil turistes.

Quant a l'evolució de les arribades de turistes de diferents nacionalitats es poden distingir comportaments diferenciats en funció de l'illa de destí, encara que es troben semblances quant a procedència estrangera o nacional, ja que a totes les illes el turisme de procedència estrangera supera el 80% del total.

Mallorca és l'illa on el turisme estranger té major pes relatiu (86,17% del total) mentre que Menorca és la que té major percentatge en termes de turisme nacional (19,24%). Això explica en part el fet que Mallorca sigui l'única que experimenta un descens en el total de turistes arribats l'any 2001 (-2,2%) i Menorca la que major creixement presenta (2,1%). A més, l'arribada de turisme estranger s'ha reduït a totes les illes, en canvi, el turisme nacional només ho ha fet en el cas de Mallorca (-4,67%), i presenta taxes de creixement significatives tant a Menorca (13,78%) com a les Pitiüses (11,94%), cosa que ha pogut compensar la caiguda del turisme estranger del 2001 (vegeu quadres I-86, I-87 i I-88).

Per nacionalitats, l'evolució d'arribades per via aèria a Mallorca presenta la cara més negativa dels resultats de la temporada turística del 2001, a causa bàsicament de la

⁵⁵ Les dades d'arribades per via aèria són les que permeten conèixer les diferents nacionalitats.

caiguda del turisme alemany⁵⁶ en aquesta illa en un 7,3%. El notable increment del turisme britànic, 7,4% (segon en importància amb un pes relatiu del 28,2%), però, va permetre suavitzar la caiguda, tot i que no va poder evitar que el resultat fos negatiu, ja que el turisme nacional també va disminuir (-4,67%). El turisme alemany també va caure a les illes menors (un 10,5% a Menorca i un 7,9% a les Pitiüses). Així doncs, la seva diferent evolució es degué al comportament positiu del turisme britànic, majoritari en ambdues, que presenta quotes de mercat del 58,6% a Menorca i del 37,5% a les Pitiüses. A més, el turisme espanyol també va incrementar-se en aquestes dues illes cosa que té especial rellevància en el cas de Menorca ja que és l'única illa on aquest ocupa el segon lloc del rànquing, amb una quota de mercat del 16,1%.

Amb relació al mode de transport del turisme balear, el 96,5% dels turistes que arriben a les Illes ho fan per via aèria, mentre que el 3,5% restant arriba en vaixell. Així i tot, és remarcable que a pesar de ser minoritari, el transport marítim ha experimentat un creixement del 3,5%, mentre que l'ús de l'avió s'ha vist reduït en un 1,4%. L'any 2001 només augmentaren les arribades aèries a l'illa de Menorca (2,2%) i les marítimes de les Pitiüses (18,8%).

El transport marítim representa tan sols l'1% per als estrangers (el 99% arriben per via aèria) i el 17,42% per als nacionals (el 82,58% arriben en avió). Es tracta del trànsit de cabotatge nacional, que no inclou les arribades en creuers turístics, ja que es considera aquest passatge com a "excursionista" i no com a "turista" a efectes estadístics (normes de l'OMT). És remarcable el gran trànsit marítim entre la costa del Llevant espanyol i l'illa d'Eivissa (sense tenir en compte el "trànsit de badia" entre Eivissa i Formentera), que representa el 30% del total de les arribades marítimes a Balears.

Quant a les estades o pernòctes turístiques de Balears, l'any 2001 se'n produïren 105 milions, cosa que suposa un descens del 3,08% respecte de l'any 2000. Aquest descens s'explica per la reducció tant del nombre de turistes (1,24%) com també de l'estada mitjana (1,86%), que passà de ser de 10,41 dies l'any 2000 a 10,21 dies l'any 2001. En les tres temporades, les estades registrades l'any 2001 foren inferiors a les de l'any precedent, però el retall més acusat es va produir en la temporada mitjana ja que la xifra va quedar reduïda un 8,41% (vegeu quadre I-89).

⁵⁶ El sector turístic de Mallorca presenta una molt forta dependència del turisme alemany que ha representat en les darreres dècades més del 40%, tot i que l'any 2001 la seva quota de mercat s'ha reduït al 36,8%. Per tant, la xifra d'arribades a Mallorca és molt sensible al comportament del alemany.

QUADRE I-89.

Estades turístiques per temporades a Balears
ESTADES TURÍSTIQUES A BALEARS. Temp. alta

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes (milers)	6.000.590	6.246.191	6.356.668	1,77%
Estada mitjana (dies)	11,36	11,07	10,76	-2,85%
Nombre d'estades	68.138.376	69.165.859	68.385.622	-1,13%

ESTADES TURÍSTIQUES A BALEARS. Temp. mitjana

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes (milers)	3.005.395	2.947.376	2.722.042	-7,65%
Estades mitjanes (dies)	9,58	9,51	9,43	-0,83%
Nombre d'estades	28.791.553	28.029.169	25.670.927	-8,41%

ESTADES TURÍSTIQUES A BALEARS. Temp.baixa

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes (milers)	1.256.000	1.217.620	1.203.062	-1,20%
Estada mitjana (dies)	9,22	9,15	9,10	-0,58%
Nombre d'estades	11.576.395	11.145.197	10.947.864	-1,77%

ESTADES TURÍSTIQUES A BALEARS. TOTAL

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes (milers)	10.261.984	10.411.187	10.281.772	-1,24%
Estanda mitjana (dies)	10,57	10,41	10,21	-1,86%
Nombre d'estades	108.506.324	108.340.226	105.004.413	-3,08%

Font: Conselleria de Turisme (IBATUR) i Departament d'Economia (CAEB).

Del total d'estades turístiques, el 65,12% correspon a les realitzades en temporada alta, quan, tot i incrementar-se el nombre de turistes en aquesta temporada (1,77%), sofriren un descens de l'1,13% ja que l'estada mitjana es va reduir un 2,85%. Per la seva banda, la temporada mitjana va comptar amb el 24,45% del total mentre que el 10,43% restant d'estades foren en temporada baixa. En aquestes dues darreres temporades la reducció de les pernòctes turístiques es donà pel descens tant en el nombre de turistes com en la reducció de l'estada mitjana.

Cal destacar també l'augment de la estacionalitat ja que el percentatge d'estades corresponents a les temporades baixa i mitjana es reduí 1,22 punts percentuals respecte de l'any 2000.

Per illes, la distribució del total estades va ser del 69,87% a Mallorca (73,36 milions), 12,04% a Menorca (12,65 milions) i 18,9% a les Pitiüses (18,9 milions). En el cas de Mallorca, el total d'estades turístiques es va veure reduït en un 3,7% respecte del 2000, i es reduí tant el nombre de turistes (2,20%) com l'estada mitjana a l'illa (1,53%). La variació per a cada una de les temporades turístiques segueix la mateixa pauta de variació, és a dir, registraren creixements negatius i, tal i com passava per al conjunt de Balears, la caiguda més forta va ser la registrada en temporada mitjana (9,81%), a causa sobretot de la caiguda del nombre de turistes en aquesta època (8,46%), encara que també l'estada mitjana es reduí, però amb menor mesura (1,47%). La temporada

alta, en què es produeixen el 60,57% de les pernòctes a l'illa gran, va patir una reducció del nombre d'estades de l'1,52%, malgrat el petit increment en el nombre de turistes (0,99%). En temporada baixa, la reducció fou molt més suau (0,6%) gràcies a l'augment de l'estada mitjana (1,11%) (vegeu quadre I-90).

QUADRE I-90.

Estades turístiques per temporades a Mallorca**ESTADES TURÍSTIQUES A MALLORCA. Temp. alta**

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes	4.066.023	4.166.866	4.208.271	0,99%
Estada mitjana (dies)	11,07	10,83	10,56	-2,49%
Nombre d'estades	45.010.874	45.127.158	44.439.342	-1,52%

ESTADES TURÍSTIQUES A MALLORCA. Temp. mitjana

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes	2.305.194	2.219.980	2.032.177	-8,46%
Estada mitjana (dies)	9,58	9,51	9,37	-1,47%
Nombre d'estades	22.083.755	21.112.006	19.041.498	-9,81%

ESTADES TURÍSTIQUES A MALLORCA. Temp. baixa

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes	1.139.445	1.104.808	1.086.142	-1,69%
Estada mitjana (dies)	9,20	9,00	9,10	1,11%
Nombre d'estades	10.482.896	9.943.271	9.883.892	-0,60%

ESTADES TURÍSTIQUES A MALLORCA. TOTAL

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes	7.510.662	7.491.653	7.326.590	-2,20%
Estada mitjana (dies)	10,33	10,17	10,01	-1,53%
Nombre d'estades	77.577.524	76.182.435	73.364.732	-3,70%

Font: Conselleria de Turisme (IBATUR) i Departament d'Economia (CAEB).

Quant a Menorca la pauta general fou la mateixa que per a Mallorca, tot i que la reducció del total d'estades en aquesta illa no va ser tan acusada (1,26%). Fou l'illa que registrà el menor decreixement ja que a les Pitiüses la reducció fou de l'1,84%. Això s'explica pel fet que a Menorca el nombre de turistes va créixer bastant més (2,07%) que a les Pitiüses (0,73%). L'estada mitjana, en canvi, es veié reduïda a ambdues illes (3,26% a Menorca i 2,56% a les Pitiüses) (vegeu quadres I-91 i I-92).

QUADRE I-91.

Estades turístiques per temporades a Menorca**ESTADES TURÍSTIQUES A MENORCA. Temp. alta**

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes	709.559	760.019	787.005	3,55%
Estada mitjana (dies)	13,12	12,76	12,16	-4,70%
Nombre d'estades	9.309.409	9.697.845	9.569.981	-1,32%

ESTADES TURÍSTIQUES A MENORCA. Temp. mitjana

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes	265.375	276.503	266.515	-3,61%
Estada mitjana (dies)	9,94	9,90	10,07	1,72%
Nombre d'estades	2.637.829	2.737.376	2.683.806	-1,96%

ESTADES TURÍSTIQUES A MENORCA. Temp. baixa

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes	36.855	37.827	43.061	13,84%
Estada mitjana (dies)	9,84	9,83	9,10	-7,43%
Nombre d'estades	362.653	371.837	391.855	5,38%

ESTADES TURÍSTIQUES A MENORCA. TOTAL

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes	1.011.789	1.074.349	1.096.581	2,07%
Estada mitjana (dies)	12,15	11,92	11,53	-3,26%
Nombre d'estades	12.309.892	12.807.058	12.645.642	-1,26%

Font: Conselleria de Turisme (IBATUR) i Departament d'Economia (CAEB).

QUADRE I-92.

Estades turístiques per temporades a les Pitiüses
ESTADES TURÍSTIQUES A LES PITIÜSES. Temp. alta

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes	1.225.008	1.319.306	1.361.392	3,19%
Estada mitjana (dies)	11,28	10,87	10,56	-2,85%
Nombre d'estades	13.818.093	14.340.856	14.376.300	0,25%

ESTADES TURÍSTIQUES A LES PITIÜSES. Temp. mitjana

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes	434.826	450.894	423.350	-6,11%
Estada mitjana (dies)	9,36	9,27	9,32	0,54%
Nombre d'estades	4.069.969	4.179.787	3.945.622	-5,60%

ESTADES TURÍSTIQUES A LES PITIÜSES. Temp. baixa

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes	79.700	74.985	73.859	-1,50%
Estada mitjana (dies)	9,17	11,07	9,10	-17,80%
Nombre d'estades	730.846	830.089	672.117	-19,03%

ESTADES TURÍSTIQUES A LES PITIÜSES. TOTAL

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes	1.739.534	1.845.185	1.858.601	0,73%
Estada mitjana (dies)	10,69	10,49	10,22	-2,56%
Nombre d'estades	18.618.908	19.350.732	18.994.038	-1,84%

Font: Conselleria de Turisme (IBATUR) i Departament d'Economia (CAEB).

Tant en el cas de Menorca com en el de les Pitiüses l'estacionalitat és molt més elevada ja que la concentració d'estades durant la temporada alta és molt més gran que en el cas de Mallorca. Es produeixen el 75% de les pernòctes en aquesta època en detriment de les estades en temporada baixa que són poc més del 3%. Pel que fa al

comportament de les estades per a cada una de les temporades, en el cas de Menorca és de rellevància el fet que mentre les temporades alta i mitjana patiren un descens (1,32 i 1,96% respectivament), la temporada baixa registrà un increment significatiu respecte de l'any anterior (5,38%) impulsat pel gran creixement del turisme en termes relatius, la qual cosa va permetre que la xifra d'estades fos superior a la de l'any anterior tot i la variació negativa de l'estada mitjana que es reduí gairebé un dia. A les Pitiüses, les estades en temporada alta foren les úniques que creixeren (0,25%), mentre que en la resta de temporades es patiren descensos significatius, especialment el registrat en temporada baixa (19,03%) en la qual l'estada mitjana es va reduir significativament (17,8%).

Si ens fixam ara en l'evolució mensual del turisme el 2001 a les Illes Balears en conjunt, observam que si bé l'any va començar amb augments d'arribades del turisme respecte del 2000, a partir d'abril (després de Setmana Santa) es produí un descens continu fins a final de l'any, només interromput durant els mesos de juny i setembre. També podem observar que el mes de major afluència d'arribades és juliol (16,2% del total anual) mentre que els mesos de menor afluència a Balears són gener i desembre (només l'1,8%). Així, l'estacionalitat turística de les Illes està clarament definida per mesos ja que les diferències entre ells són ben evidents. Els mesos compresos entre maig i setembre (que coincideixen amb la temporada alta) són els únics mesos de l'any on l'afluència de turistes supera el milió i, en concret, en els mesos de juliol i agost se supera la xifra de 1,5 milions. Després d'aquests, la xifra de turistes cau fins a 779 mil (8,1% sobre el total) en el mes d'octubre i decreix per sota dels 200 mil turistes en els mesos de novembre i desembre (vegeu quadre I-93).

QUADRE I-93.

Evolució mensual del turisme arribat per via aèria directa a Balears. 2001

Mesos	2001	Var.01/ 00	Acumulat	01 / 00
	Milers	Dif. %	Milers	%
Gener	173,8	7,2	173,8	7,2
Febrer	239,6	7,2	413,4	6,7
Març	348,1	1,1	761,5	4,2
Abril	710,5	-6,3	1.472,0	-1,1
Maig	1.148,7	-1,4	2.620,7	-1,3
Juny	1.402,0	2,6	4.022,7	-
Juliol	1.565,4	-2,5	5.588,1	-0,7
Agost	1.528,6	2,6	7.116,7	-
Setembre	1.418,2	-0,4	8.534,9	-0,1
Octubre	779,3	-13,2 (*)	9.314,2	-1,3
Novembre	180,8	-9,5	9.495,0	-1,5
Desembre	170,7	-10,6	9.665,7	-1,7
TOTAL	9.665,7	-1,7		

(*) Efecte 11-S.

Font: Elaboració pròpia amb dades de la Conselleria de Turisme.

Encara que l'estacionalitat mensual és palesa a totes i cada una de les illes, el grau hi varia tal i com s'ha comentat anteriorment. La polarització de la concentració de turistes

(diferència entre els mesos de més aflluència i els de menys) és molt més clara a les illes menors, on l'activitat durant els mesos de novembre a febrer és escassa, que a Mallorca, encara que a aquesta darrera també és important. Això es fa evident pel fet que cap dels mesos compresos entre novembre i març, ambdós inclosos, no superen l'1% dels turistes rebuts ni a les Pitiüses ni a Menorca, mentre que a Mallorca el menor percentatge representa el 2,2% sobre el total (gener i desembre). Els mesos amb major percentatge de turistes (juliol i agost) coincideixen per a totes les illes, tot i que a Menorca el major pes cau sobre el mes d'agost (19%) i a Mallorca i a les Pitiüses sobre juliol (15,1% i 19,4% respectivament (vegeu quadre I-94).

Aquesta concentració de turistes, també és diferent si es pren com a referència el lloc d'origen dels turistes. En aquest sentit observam un comportament molt diferenciat entre els turistes estrangers i nacionals que arriben a les Illes Balears que podria trobar justificació, entre d'altres, en la diferència de les condicions climàtiques entre Espanya i la resta d'Europa. Així, mentre que el turisme estranger es concentra en els mesos de sol i platja (juny-setembre), i rebem entre el 15% i el 16% dels turistes en cada un d'aquests mesos, xifres que cauen de manera contundent en els mesos de fred (novembre-febrer), amb participacions de l'1,8% a l'1,1% sobre el total, el turisme espanyol es distribueix de manera més homogènia al llarg de l'any. S'ha de tenir en compte també l'efecte positiu sobre la desestacionalització dels programes de l'IMSERSO, que varen suposar gairebé 140.000 turistes a la temporada 2000/01 i prop 130.000 a la temporada 2001/02. L'arribada d'espanyols també té el seu màxim en els mesos de juliol i agost (11,8% i 13,8%), i en el mes de març es registra l'arribada de l'11% de turisme nacional. Cap mes no se situa per sota del 5,9% (xifra registrada l'octubre).

QUADRE I-94.

Evolució mensual arribades per via aèria per illes. 2001

ESTACIONALITAT DEL TURISME ARRIBAT PER VIA AÈRIA DIRECTA A BALEARS. 2001												
	Mallorca			Eivissa Formentera (*)			Menorca (*)			BALEARS		
En %	Estrg.	Esp.	Total	Estrg.	Esp.	Total	Estrg.	Esp.	Total	Estrg.	Esp.	TOTAL
Gener	1,5	7,6	2,2	0,1	3,7	0,5	0,1	3,4	0,6	1,1	6,5	1,8
Febrer	2,5	7,4	3,1	0,2	5,0	0,7	0,1	3,4	0,6	1,8	6,5	2,4
Març	3,8	9,7	4,6	0,3	6,4	1,0	0,3	4,5	0,8	2,9	8,6	3,6
Abril	8,1	11,4	8,6	3,5	10,3	4,3	2,9	9,2	3,8	6,8	11,0	7,4
Maig	12,3	6,3	11,5	12,8	7,8	12,3	14,8	6,7	13,6	12,7	6,6	11,9
Juny	14,5	7,2	13,6	17,5	11,3	16,8	18,7	9,7	17,4	15,5	8,1	14,5
Juliol	15,8	10,6	15,1	20,1	13,9	19,4	19,0	17,1	18,7	16,8	11,8	16,2
Agosto	14,9	12,0	14,6	19,7	16,3	19,3	18,5	21,8	19,0	16,1	13,8	15,8
Setembre	14,9	7,3	13,9	18,0	11,5	17,2	17,2	10,4	16,2	15,6	8,3	14,6
Octubre	8,6	5,9	8,3	7,6	5,7	7,4	8,1	5,8	7,8	8,4	5,9	8,1
Novembre	1,6	7,5	2,3	0,1	4,6	0,6	0,2	4,2	0,8	1,2	6,7	1,9
Desembre	1,5	7,1	2,2	0,1	3,5	0,5	0,1	3,8	0,7	1,1	6,2	1,8
Total any	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

(*) Observau l'escassa activitat durant els mesos de gener, febrer, novembre i desembre, especialment a les illes menors.

Font: Elaboració pròpia amb dades de la Conselleria de Turisme.

Per illes, la tendència és la mateixa que hem comentat fins ara. Els estrangers arribats a Mallorca en els mesos de juny a setembre representen el 60% del total, mentre que els mesos de desembre i gener reben l'1,5% respectivament; en canvi, quant a turisme espanyol, les participacions mensuals es mouen entre el 5,9% del mes d'octubre i el 12% del mes d'agost, i són també rellevants els mesos d'abril (11,4%), juliol (10,6%) i març (9,7%). En el cas de les Pitiüses, només els mesos de juliol i agost concentren el 40% del total d'estrangers arribat a aquestes illes, amb participacions respectives encara per sobre de les de juny (17,5%) i setembre (18%) i, per tant, no és estrany veure com els mesos de novembre a març no aconsegueixen rebre més de mig punt percentual del total. Pel que fa als espanyols, les diferències són més clares que a Mallorca, ja que les menors participacions situen els mesos de desembre i gener en el 3,5% i 3,7% dels turistes nacionals i els màxims es registren l'agost i el juliol (16,3% i 13,9% respectivament). L'afluència de turistes espanyols i estrangers a Menorca té un comportament molt semblant a la de les Pitiüses, si bé cal destacar que els espanyols que van a Menorca el mes d'agost ho fan en major percentatge (21,8%) que els que decideixen anar a les Pitiüses aquest mateix mes.

El nivell de satisfacció del turista és una dada molt a tenir en compte en l'anàlisi d'un destí. A Balears gaudim d'un bon nivell que se situa en temporada alta del 2001 en el 84,2% ("molt bona" i "bona") enfront del 80,4% del 2000⁵⁷. Però hi ha motius de "queixes i suggeriments de millora" que es repeteixen des de l'any 1989: el 5,2% dels turistes critica els renous nocturns i la brutícia fora de l'allotjament, el 5,1% critica la falta d'atenció al medi ambient i l'escàs tipisme (amb repetides frases com "hi ha excessiva comercialització" i "s'ha de limitar el turisme massiu"), el 3,1% critica el nivell de preus fora de l'allotjament (en especial de les begudes no alcohòliques i de l'aigua mineral), l'1,9% critica l'entorn social i urbà (hospitalitat, excessiu predomini d'algunes nacionalitats), l'1,8% critica el sistema de transports urbà i el trànsit, i l'1,7% critica alguns serveis bàsics i l'allotjament turístic. Els temes més ben valorats foren: els aeroports/ports, la qualitat de l'allotjament, la qualitat dels restaurants, l'atenció i l'amabilitat de la gent, la seguretat ciutadana i la relació "qualitat/preu", tots ells amb puntuació superior al 70%. Per la part contrària, els pitjors foren: l'oferta cultural, l'oferta d'oci complementària, la senyalització turística, la neteja de l'entorn urbà i la protecció al medi ambient.

És important, en termes de màrqueting, posar atenció a aquests temes que afecten el nivell de satisfacció del client, en especial a l'hora de realitzar campanyes urgents de promoció, com les del 2001-2002 amb la col·laboració d'IBATUR, la Cambra de Comerç i la Secretaria General de Turisme.

⁵⁷ Vegeu, *La Despesa Turística*, UIB per al Govern de les Illes Balears, 2001-2000.

8.2.2. L'OFERTA D'ALLOTJAMENT

La capacitat d'allotjament turístic de Balears l'any 2001 se situa en 405.834 places regulades, de les quals 301.096 són hoteleres i 104.738 extrahoteleres regulades. Amb relació a l'any 2000 s'ha produït un lleuger descens del -1% d'aquesta capacitat, amb -4.236 places menys⁵⁸ (vegeu quadre I-95).

Val la pena recordar que l'evolució de l'oferta de l'allotjament regulat de Balears des de l'any 1991 fins al 2000 ha crescut només 20.390 places (5,3%). Si relacionam aquest magre augment amb el notable augment de les estades (57%) produïdes al mateix període, és evident que s'ha produït un fort augment de les estades turístiques en l'oferta no regulada. Així, l'oferta de places turístiques no regulades es pot estimar en prop de 115 mil, que sumades a les regulades faria un total estimat de 520 mil places d'ús turístic ocasional i continu (les no regulades representarien un 22% del total).

Detectar i eliminar aquesta oferta no regulada és un tema complex, ja que quan no s'efectua una pública promoció turística, la seva situació no és necessàriament il·legal. El percentatge del 22% d'aquesta oferta sobre l'allotjament total de Balears és una mitjana teòrica i estimativa, que en temporada alta pot augmentar fins per damunt del 25%, quan es registra la plena ocupació de tots els llits turístics disponibles.

Per illes, Mallorca té el 67,8% de l'oferta regulada d'allotjament de Balears, Eivissa el 19,4%, Menorca l'11% i Formentera l'1,8%. S'han produït descensos de capacitat a totes les illes, excepte a Formentera que manté la del 2000.

Destaca el 2001 el desplaçament de categories de la planta hotelera cap a més estrelles. Actualment el 58,8% del total correspon a 3 estrelles, el 19% a 4 estrelles, el 13,6% a 2 estrelles, el 6,8% a 1 estrella, l'1,3% a 5 estrelles i la resta del 0,5% a altres allotjaments de rang inferior a 1 estrella. El 2001 la planta hotelera sumava 301.096 places, amb un descens de -4.105 places (-1,3%). La planta d'apartaments no regulats sumava 98.860 places, amb un descens de -451 places (-0,5%). La planta d'agroturisme i similars sumava 2.060 places, amb un augment de 320 places (18,4%). I la planta de càmpings va seguir sense alteracions amb 3.818 places (vegeu quadre I-96).

Segons les dades oficials⁵⁹, l'ocupació efectiva hotelera sobre places obertes de Balears el 2001 fou del 78,6%, per davall del 79,5% del 2000. Per altra banda, la mitjana anual de les places obertes fou tan sols del 62,6%, també per davall del 66,1% de l'any 2000. El resultat d'ambdós coeficients, dona un nivell mitjà anual d'ocupació teòrica hotelera sobre places existents, amb un 49,2% el 2001 enfront del 52,5% del 2000. Els actuals reptes de l'empresari hotelier són preocupants, ja que per una banda ha de fer front a una creixent fiscalitat i augment de costos de producció, mentre que per altra banda la seva part contractant (majoristes de viatges) ha augmentat la seva dimensió i el seu poder negociador enfront de fundats augments de preus del servei hotelier. És impor-

⁵⁸ Vegeu, *El Turisme a les Illes Balears*, 2001. Conselleria de Turisme.

⁵⁹ Vegeu, *Dades Informatives 2001*. Conselleria de Turisme.

QUADRE I-95.

Capacitat de l'allotjament turístic de Balears 2001																
A 31.12.01	Hotels	Var. 01/ 00		Apmts.	Var. 01/ 00		Agrotur	Var. 01/ 00		Càmping	Var. 01/ 00		Totales	Var. 01/ 00		Distri% Places
Illes	Places	Places	%	Places	Places	%	Places	Places	%	Places	Places	%	Places	Places	%	
Mallorca	219.869	-3.004	-1,3	52.542	1.254	2,4	1.769	269	17,9	1.000	-	-	275.180	-1.481	-0,5	67,8%
Eivissa	53.123	310	0,6	23.320	-1.160	-4,7	123	16	15,0	1.998	-	-	78.564	- 834	-1,1	19,4%
Formentera	4.652	-	-	2.888	-	-	-	-	-	-	-	-	7.540	-	-	1,8%
Menorca	23.452	-1.411	-5,7	20.110	-545	-2,6	168	35	26,3	820	-	-	44.550	-1.921	-4,1	11,0%
Balears	301.096	-4.105	-1,3	98.860	-451	-0,5	2.060	320	18,4	3.818	-	-	405.834	-4.236	-1,0	
Distrib.%	74,2%			24,4%			0,5%			0,9%			100%			100%

Font: *Elaboració pròpia sobre dades de la Conselleria de Turisme.*

QUADRE I-96.

Categoria dels allotjaments d'hostaleria de Balears, 2001

Places (31.12.01)	Altres	1*	2*	3*	4*	5*	Total (places)	01/00	(%)	Distribució
Hotels	-	6.140	22.641	120.714	36.301	3.469	189.265	-973	-0,5	62,9
Hotel-Residència	-	1.361	1.968	2.366	715	58	6.468	-161	-2,4	2,1
Hotel-Apartament	-	106	3.616	45.952	19.975	218	69.867	-1.479	-2,1	23,2
Residència-Apartament	-	557	1.443	1.567	244	-	3.811	32	0,8	1,3
Hostal	-	4.766	3.402	1.008	-	-	9.176	-986	-9,7	3,0
Hostal-Residència	-	5.044	3.865	245	55	-	9.209	-367	-3,8	3,1
Ciutat vacacional	-	2.624	3.987	5.139	-	-	11.750	-	-	3,9
Altres	1.550	-	-	-	-	-	1.550	-171	-9,9	0,5
Total	1.550	20.598	40.922	176.991	57.290	3.745	301.096			
Variació places 01/00	-17,1	-1.500	-5.973	4.085	-1.332	786		-4.105		
Variació % 01/00	-9,9	-6,8	-12,7	2,4	-2,3	26,6			-1,3	
Distribució %	0,5	6,8	13,6	58,8	19,0	1,3				100

Font: Elaboració pròpia sobre dades de la Conselleria de Turisme.

QUADRE I-97.

Ocupació hotelera per mesos i per illes (i % de places obertes sobre places totals), 2001																
	Mallorca			Eivissa			Formentera			Menorca			Balears			
	S/Total	S/Obertes	PO. S/ PT	S/Total	S/Obertes	PO. S/ PT	S/Total	S/Obertes	PO. S/ PT	S/Total	S/Obertes	PO. S/ PT	S/Total	S/Obertes	PO. S/ PT	
Gener	11	52,6	21,4	3,6	62,8	5,8	3,5	15	2,3	1,6	59,1	2,7	8,5	53,3	16	
Febrer	19	67,9	27,3	4,6	70,8	6,5	3,5	15	2,3	2,9	61,7	4,7	13,8	67,8	20,3	
Març	36	68,3	52,6	4,2	63	6,5	6,8	22,6	29,9	3,9	77,1	5	25,5	67,6	37,7	
Abril	53	67,3	79,2	14,5	56,7	25,5	13,4	41,6	32,1	7,9	41,2	19,2	40	65,3	61,2	
Maig	74	75,2	98,7	64	70,4	90,9	41,1	42,8	96	76	77,5	98	72	74,1	97,1	
Juny	85	84,9	99,7	79,6	80,2	99,2	72,1	72,1	100	90,4	90,6	99,8	84,3	84,5	99,7	
Juliol	92	91,6	100	89,9	89,9	100	78	78	100	89,8	89,8	100	90,8	90,8	100	
Agost	94	93,5	100	95,3	95,3	100	96,4	96,4	100	97,3	97,3	100	94,3	94,3	100	
Setembre	88	87,6	100	83,5	83,5	100	74,3	74,3	100	91,3	91,3	100	87	87	100	
Octubre	64	65,2	97,5	49,6	56,7	87,4	48,7	56	86,9	56,6	61,9	91,4	59,9	63,2	94,7	
Novembre	12	54,3	21,7	4,4	65	6,8	0,5	2	2,3	2,3	52,7	4,3	9,1	54,9	16,5	
Desembre	12	40	15,3	2,9	55,6	5,3	0,5	2	2,3	2,1	56,9	3,7	5	41,8	11,9	
% Anual	53	78,1	67,4	41,1	78,6	52,3	35,9	66,8	53,8	43,5	83,7	52	49,2	78,6	62,6	

Font: Elaboració pròpia sobre dades de la Conselleria de Turisme.

tant observar que la planta oberta el mes de desembre a Balears fou tan sols de l'11,9% el 2001 (19,9% el 2000) (vegeu quadre I-97).

Per poder augmentar el grau d'ocupació hotelera caldria millorar la desestacionalització dels fluxos turístics, cosa que s'ha fet a Canàries i al Carib, destins que són receptors de moltes inversions d'hotelers de Balears, ja que segons la normativa vigent (Llei del turisme 1999) i la carestia dels solars no s'aconsegueixen pràcticament augments de capacitat hotelera a Balears.

8.2.3. ELS INGRESSOS PER TURISME

A l'estudi de la despesa turística realitzat per l'empresa IPD per al Govern de les Illes Balears, s'estima per al 2001 una despesa total agregada (en origen i destí) de 7.767 milions d'euros, és a dir, 1,3 bilions de ptes., per a 10.023.777 turistes i 94 milions d'estades, cosa que fa una estada mitjana de 9,4 dies.

Per altra banda, la sèrie anual de l'Estudi de la Despesa Turística a Balears elaborat pels professors del Departament d'Economia i Empresa de la UIB, A. Sastre i E. Aguiló, fou continuada també el 2001 (encara que en aquest any només per a ús propi i inèdit) i s'hi reflectí un total de despesa arribada a Balears de 6.184,4 milions d'euros, és a dir, 1,029 bilions de ptes., amb un augment del 2,2% sobre l'any 2000, en termes nominals. A pesar d'aquest augment nominal, en termes reals va suposar un descens de la despesa total anual de prop del -2,1% (resultat d'una baixada del -2,4% de les estades i un augment del 0,4% de la despesa real per persona /dia, que utilitza un deflactor del 5,4% per a un augment nominal d'aquesta despesa del 5,8%). L'estudi es basa en un total d'11.085.500 turistes i 112,9 milions d'estades, cosa que fa una estada mitjana de 10,18 dies (un -2% inferior a la del 2000). La mitjana de despesa turística per persona/dia, que arriba a Balears és de 54,91 euros (devers 9.137 ptes.), que sumades als 22,86 euros (3.804 ptes.) que no entren a Balears totalitzen una mitjana de despesa total del turista de 77,7 euros (12.941 ptes.) (vegeu quadre I-98).

QUADRE I-98.

Ingressos turístics arribats a Balears i despesa per persona i dia a Balears					
Any	Total euros	Total pessetes	% Var. interanual d'ingressos	Despesa mitjana/dia	Ingressos % sobre cost total de les vacances (per persona i dia)
	(milions corrents)	(milers de milions corrents)	(pta./eur. constants)	(pta.constants)	
1986	-	312,8	-	4.580	66,6
1987	-	356,7	8,9	4.579	67,1
1988	-	405,3	8,4	4.761	66,7
1989	-	383,8	-11,3	4.959	67,9
1990	-	347,7	-15,1	4.829	68,0
1991	-	370,0	2,2	5.242	69,8
1992	-	387,2	-3,4	5.217	71,5
1993	-	443,7	9,1	5.652	72,6
1994	-	584,9	9,8	6.183	71,3

1995	-	642,1	4,8	6.726	71,4
1996	-	670,0	0,9	7.065	71,7
1997	-	742,9	8,4	7.512	71,7
1998	-	850,7	10,7	7.965	71,2
1999	-	941,3	7,0	8.304	71,0
2000 (*)	6.050,4	1.006,7	-1,2	8.631	71,1
2001	6.184,4	1.029,0 (y)	-2,0	9.137	70,0 (z)

(x) - Comparatiu real 2000/99: ingressos en pessetes corrents 978,8 (sense afegir 2,7 milions d'estades d'espanyols per canvi metodològic el 2000).

(y) - Tot i no ser les dades oficials elaborades per l'IPD amb 5.586 milions d'euros, es continua amb l'elaboració sobre dades de la UIB per poder establir una comparació interanual. La xifra citada sense el turisme nàutic esportiu, que no es compta en l'estudi de la UIB, donaria un total de 5.258 milions d'euros.

(z) - Xifres estimatives.

Font: Elaboració pròpia sobre dades anuals de "La Despesa Turística a les Illes Balears" (UIB).

L'estudi sobre la despesa turística de l'IPD per al 2001 no té referent del 2000 per poder obtenir una comparació fiable, com és lògic, ja que arranca l'any 2001 amb una metodologia un poc distinta de l'utilitzada per a l'estudi de la UIB. Però per als dos estudis hi ha un fet comú i notable que incideix negativament en la competitivitat de Balears com a destí turístic, i en definitiva sobre el volum real d'ingressos rebuts. Es tracta d'un alt nivell d'IPTC, enregistrat els dos últims anys que reflecteix també un dels IPC més alts de les comunitats autònomes d'Espanya. (vegeu apartat 3. 4. 1 d'aquest capítol).

L'IPTC balear va augmentar el 5,1% el 2000 i el 5,4% el 2001, segons un estudi dels professors de la UIB, E. Aguiló i A. Sastre, per al Govern de les Illes Balears per al 2000 i d'E. Bardolet per al 2001. Un estudi del Centre de Recerca Econòmica de la Caixa d'Estalvis de Balears, basat en dades de l'INE, dona un augment del 6% de l'IPTC del 2001, la qual cosa representa 1,3 punts més que l'augment de la mitjana espanyola. Aquesta pèrdua de competitivitat s'agreuja pel fet que l'índex balear de l'IPCH (hoteler) i de l'IPCT (turístic) se situava en 121,2 i 111,6 (base 100 del 1999) respectivament, molt per damunt dels índexs d'altres països competidors del Mediterrani, fins i tot del de les Illes Canàries que enregistraren 109,9 i 110,1 respectivament⁶⁰. Per altra banda, hi ha diferències entre ambdós estudis, per al cost total agregat de les vacances és de 4,02 euros (669 ptes.) de més per a l'IPD, mentre que per a la despesa que arriba a Balears és només d'1,25 euros/dia (208 ptes.) de més per a la UIB. Aquesta última desviació es pot considerar mínima si tenim en compte les ja esmentades diferències metodològiques.

Segons la UIB, la part de la despesa turística que no arriba a Balears és aproximadament del 30% de la despesa total pagada pel turista (correspon a l'avió estranger, al cost/benefici del majorista de viatges) mentre que per a l'IPD seria una mica més alt amb el 34%. Una altra diferència, encara que de dubtosa comparació, és que segons la UIB de la despesa total arribada a Balears, el 57% es realitza a l'hotel o establiment d'allotjament (estada i extres) i el 43% fora (compres, excursions, etc.); mentre que per a l'IPD només prop del 34% de la despesa es realitza a l'hotel o establiment d'allotjament i el 63% fora de l'allotjament.

⁶⁰ Vegeu, *Conjuntura econòmica de les Illes Balears*. 4t trimestre 2001, Conselleria d'Hisenda i Pressuposts del Govern de les Illes Balears.

8.3. POLÍTICA TURÍSTICA

Davant l'atípic i inesperat augment del turisme dels anys noranta, el Govern de les Illes Balears, desbordat per l'increment real i potencial de la capacitat d'allotjament i per la saturació dels serveis públics bàsics (en especial aigua), va començar a elaborar normatives per neutralitzar augments irracionals via restriccions a la construcció d'habitatges i hotels a zones naturals protegides (LEN, 1991) i a zones costeres turístiques (POOT, 1994) i via limitacions a nivell sectorial (Llei general del turisme, 1999, una plaça d'allotjament nova a canvi d'una altra donada de baixa). Aquesta política restrictiva enfront del punt màxim del turisme a l'estiu i enfront d'una indeturable i creixent capacitat d'allotjament poblacional (per efecte de la immigració i de les segones residències) s'accentuà des de finals del 1999 amb l'inici del nou mandat polític de l'actual coalició governant (Pacte de Progrés). No obstant això, el vertader problema del sector turístic balear, ja abans de l'11-S, ha estat la falta de diàleg i d'acords entre els sectors privat i públic de Balears, cosa que ha deteriorat la capacitat de reacció d'aquesta CA, com a primer destí turístic espanyol i mediterrani, davant dels reptes de la crisi subsegüent a l'11-S i ha suposat una pèrdua d'imatge per l'excessiva proliferació de notícies negatives, en especial al mercat alemany.

Des de l'any 2001 ha existit una forta oposició per part de gran part del empresaris turístics, en especial els hotelers, amb motiu de la tramitació del nou impost turístic, anomenat "ecotaxa" (impost sobre estades en empreses turístiques d'allotjament) en preveure que tot o part d'aquest impost repercutiria sobre el seu compte de resultats, en no ser acceptat pels majoristes de viatges. El sector hotelier se sentí discriminat pel fet d'haver de suportar en solitari el pes de l'"ecotaxa", de la qual s'escapa prop d'un 25% de l'oferta d'allotjament no regulada. No obstant això, l'"ecotaxa" marca una nova etapa d'inversions públiques per a la protecció del medi ambient i per a la regeneració de zones turístiques, que probablement serà la pauta normal dels propers anys. Així i tot, seria desitjable i convenient que Balears arbitràs sistemes alternatius o complementaris de finançament d'unes inversions en medi ambient que cada any seran més costoses, si es desitja elevar el nivell de qualitat del turisme a Balears. El cost de l'"ecotaxa" per estada mitjana és de prop d'un euro, excepte per a nins de menys de 12 anys i s'ha començat a aplicar l'1 de maig del 2002. S'espera recaptar prop de 73 milions d'euros anualment.

Altament, l'objectiu del desenvolupament sostenible assumit pel CES (vegeu el preàmbul de la I part d'aquesta Memòria) defineix bé el gran canvi que es produeix al model turístic balear al principi d'aquest nou segle que, després de quasi cinquanta anys d'èxit sense precedents, ha arribat a un punt de consolidació i de recerca de noves vies de creixement, mitjançant la comercialització de nous productes de major qualitat i menor cost mediambiental, a fi de mantenir l'excel·lent ràtio "value for money" que ha estat la clau d'aquell èxit durant el segle passat.